

SÉTA A KÖNYVPIACON

Irta: TRÓCSANYI ZOLTÁN

— Tíz fillér a szenzációs regény! Tíz fillér... — harsogja az utcasarkon a rikkancs s a könyvkereskedő borzongva csukja be boltjának ajtaját, hogy ne hallja a bosszantó és veszedelmes konkurenciát. De hiába csukja be az ajtót, az ablaküvegen át is behallatszik a rikkancsok lármája, akik hol tíz fillérért, hol húszért, hol huszonhatért, vagy ötvenért kínálják ujságpapírosra nyomtatott, vagy riktó színesborítékba kötött szenzációs könyveiket. A könyvkereskedő fázik ettől a konkurenciától. Nem azért, mert olcsó a konkurencs, — hiszen azelőtt is volt a ponyván két krajeárért Rinaldo Rinaldini és Rózsa Sándor, — hanem azért, mert a mostani 10—20 filléres regény már nem a régi ponyvafüzeteket adja, hanem sokszor rendes, jónevű, olvasott írók műveit, amilyeneket még nemis olyan régen, — pár esztendővel ezelőtt könyvkereskedésben, rendes áron vásárolt meg a művelt könyv olvasó. A könyvkereskedő, akinél szintén kaphatók az olcsó könyvek, hiába kalkulál: házbér, személyzet, forgalmi, kereseti, jövedelmi adó, fűtés-világítás költsége nem jöhet ki az olcsó könyvárak mellett, ha reggeltől estig folyton nyitogatnák is rá az ajtót a vevők. Ő még a régi árak mellett rendezkedett be, amikor a valamirevaló könyv tíz pengőnél kezdődött s például Lambrecht *As ősember* című könyv mellett, amelynek bolti ára 40 pengő volt, annyit keresett, amennyit az olcsó tízfilléres regényeken száz példány tudna megkeresni. S ezért nem is igen érdemes kezébe venni ezeket az olcsó füzeteket.

*

TIZ FILLÉR A SENZÁCIÓS OLCSÓ REGÉNY! TIZ FILLÉR...

Az író hátán hideg borzongás fut végig. Ennek az olcsóságnak — nagyon jól tudja már, — 3 issza meg a levét. Legmerészebb álmaiban sem mert arra gondolni, hogy vagyont gyűjthet, patotát, autót vehet, mint megannyi francia író, kinek művei (különösen nyugodt békeidőben) több százezer példányban keltek el, de legszerényebb igényei, minden asztétikus megnyugvása mellett sem mert annyira lemondani, hogy olyan idők is jöhetnek, amikor száz pengőért adja el kéziratát, amelyen egy-két hónapig dolgozott. A sztárok, az ügyes önadminisztrátorok gyan ma is sokkal nagyobb összegekben szálolnak még s ma is úriemberhez méltó módon lnek, a szürkébbek, visszahúzódóbbak, élethezenebbek azonban leszorulnak a tíz-húsz filléres egények honoráriumának színvonalára s munkásságukért legfeljebb haláluk után remélnék liserést — az irodalomtörténetben.

A filléres könyvek mellett csak a nyomdász, a papírkereskedő, meg a rikkancs keres bizton. A kiadót nem irigylük, mert az ilyen filléres vállalkozás mellett egy-két rosszul sikerült

kiadvány után könnyen minuszba billenhet az üzleti év mérlege.

*

A KÖNYVPIAC

Finom ízléssel tervezett, hatalmas tükörablakos kirakatokkal büszkélkedő üzlethelyiségek a Belváros legelegánsabb, legdrágább, legforgalmasabb utcáin. Akárcsak a legnagyobb bankok fiókjai, vagy a női divatruházak. Belépsz: ízlés, elegancia sugárzik feléd a pultról és a könyvespolcokról. Diszkrét, ornamentális díszítés a butorzatot, figurális, — legfeljebb a tudós szimobluma, a bagoly, amely a legmagasabb pole tetején hunyorog. A pult mögött elegáns úriember szolgál ki, elegánsabb, mint a divatruháztokban, mert nem piperkőc, hanem diszkrét választékosággal öltözött, akárcsak vásárlói. A hang halk. A segéd nem kínálgatja harsányan a portékát. Suttogva beszél, mintha azt akarná elkerülni, hogy megtudja egyik vevő, mit vesz a másik. Pedig bizonyára nincs mitől tartania: ezekben a tiszta boltokban nem árusítanak sem pornográfiát, sem tilos politikai röpiratokat. Minden mozdulat szinte kimért, öntudatos, biztos, — legfeljebb az inas, — pardon! — a gyakornok ugrik, ha hátraküldik valamiért a raktárba. A főnök is, az alkalmazottak is irodalmilag tájékozott, művelt emberek, akik éppúgy meg tudják mondani, mit tartalmaz a pulton heverő könyv, és hogy milyen értékű, mint a posztókereskedő a maga portékájáról, — de a könyvkereskedő nyíltan és őszintén meg is mondja. Sok vevő nem az ujságkritikák után vásárol, hanem könyvkereskedője ajánlása alapján, akinek ismernie kell állandó vevőinek az ízlését, érdeklődési körét, s jó pszichológusnak kell lennie.

Csalni? Beesapni a vevőt?

— Még a kérdés fölvetése is sértő ezekkel az úri kereskedőkkel, a legműveltebb és legtanultabb kereskedői réteggel szemben.

Megkérdeztem az egyik üzlet tulajdonosától, hogy megy az üzlet.

Szomorúan nézett rám. Aztán csöndesen vállat vont s elvett egy egypengős regényt:

— Mondja meg, doktor úr, mennyit lehet a mai könyvárak mellett keresni?

— És mégis élünk...

*

MUZEUM-KÖRÜT

Könyvesbolt mellett könyvesbolt. Már nem azok a fényes, díszes üzletek, mint a Belváros belső utcáin. A polcokon nemcsak ragyogó, tiszta, új könyvek, hanem ütött-kopott, ferdésarkú gyakran rongyos, ócska könyvek, vagy sárgult levelű régiségek sorakoznak a legnagyobb tarkaságban. Ha valaki valami ritka könyvet keres, megindul a Múzeum-körúton az egyik oldalon s végig benyit minden könyves-

boltba, aztán folytatja a másik oldalon s nem igen fordul elő, hogy sétája eredménytelen legyen. Ugyanezt cselekszi az is, aki könyveit el akarja adni. De sokszor kétszer-háromszor is végigjárja a boltokat, míg végre belenyugszik az olcsó eladási árba.

Húsz perccel töltöttem az egyik antikvárium-ban. Ezalatt bejött tíz vevő és hat eladó. A vevők egy-egy könyvet vásároltak, az eladók szatyorbán, vagy kizitáskában ölszámba hozták a könyveket.

— Tizenöt pengő? Harmine kötet kötött. Jókaiért? — szörnyűködött az egyik eladó, egy jólöltözött úriasszony. Van szíve ilyen keveset ígérni érte?

Az antikvárius elővette nyomtatott katalógusát:

— Tessék megnézni eladási árait. Adhatok-e érte többet? Tízszernyit hoznak eladni, mint amennyit vásárolnak. Higyje el, nagyságos asszony, — szívesebben adnék érte ma is hatvan pengőt, — de válság van, súlyos, kemény gazdasági válság...

*

VILÁGKRIZIS

Talán nincs a kereskedelemnek még egy ága, amely oly gyorsan reagálna a gazdasági helyzet minden változására, mint a régiség, az antikvár-cikk.

— A prosperitás idején ritkaságoknak szám-talan gyűjtője volt Magyarországon, akik szinte versenyt futottak egy-egy ősnymtatványért, első kiadásért, színes angol metszetért, dedikált példányért, kéziratért, — ma — mondta egyik antikvárius — ezek is eladókka alakultak át. De nemcsak nálunk. Így van ez az egész világon. Tavaly nyáron itt járt az egyik legnagyobb new-yorki antikvárius. Ez az azelőtti években harmine-negyvenezzer pengőt itthagytott ősnymtatványokért, — most összesen négyszáz pengőért vásárolt egy ősnymtatványt. Hol vagyunk a jó békeáraktól, amikor az Elzevir-féle szakács-könyvért négyezer márkát s régi amerikai útleírásokért nyolc-tízezer márkát fizettek? Ezek az árak azonban régtől megjavulnak, amint a világkrizist prosperitás, gazdasági virágzás váltja föl.

*

Szerteszét a főváros utcáin, fő- és mellék-vonalakon lépten-nyomon talál-ozunk díszesebb, vagy szegényesebb könyvkereskedésekkel, kapuk alatt Böngészővel, Szajnaparttal, kis bonquinist-okkal, akik asztalra rakva portékáikat, fil-lérékért árusítják a jó könyvekkel együtt a modern ponyvafüzeteket. Éjszakánként a kávéházakban, kocsmákban tűnik föl a házaló könyvkereskedő, aki hóna alatt könyvekkel végigjárja az asztalokat s itt próbálja meg a szerencséjét. Nem lehet hát azt mondani, hogy a könyvkereskedelem nem használ föl minden eszközt és alkalmat a könyvek terjesztésére és nem lehet panaszkodni amiatt sem, hogy a könyv nem fogy. Vesznek és olvasnak az emberek ma is könyvet, több papíros fogy, mint azelőtt bármikor, de olcsón. S azért fáj a feje írónak, ki-adónak, kereskedőnek egyaránt, mert:

tíz fillér a szenzációs regény, tíz fillér!

*

Február 28-án elárvazték a „Könyvmoly” könyveit. Nem tudott fizetni házbért. A kalapács nem ismer kíméletet s potom pénzen vitték el a hiénák a drága szép könyveket. Negyven kötet angol szépirodalmi könyvért tizenkilenc és félpengőt, ötven kötet német szépirodalmi munkáért hat pengő hetven fillért, értékes művekért potom fillérekért adtak s egy jobb sorsra érdemes vállalkozás fölött ezzel — egyelőre — összezsaptak a hullámok.

*

CSAK AZ ALFÖLD NAGY KUBIKOS-VÁROSÁIBAN NEM FOGY A KÖNYV MA SEM

A múlt évben husvétkor nyenyere-körúton jártam az Alföldön s megállapodtam Szentesen is. Ünnepe másodnapján reggel hét órakor már feketéllett a „köpködő” a sok ünneplőruhás magyartól. Egyszerre a szél az egyik kofa mérlege mellől fölkapott néhány ujságlapot. A piacon állodogáló magyarok futva rohantak utána, fölkapkodták s úgy olvasták, mint mi a szenzációs különkiadást. A munkanélküli kubikosnak nem telik könyvre, ujságra, pedig ha valaki, hát ő aztán igazán érdeklődik azután, hogy a nagyvilágon mi történik: szabályozzák-e valahol a folyót, lecsapolnak-e mocsarakat, mert ő munkáért elmegy akár a világ végére is. De megvilágítottága, érdeklődési köre is nagyobb, mint a gazdáé, unalmában szívesen olvasgatna ő, ha volna mit?

Mily nagyjelentőségű kulturális feladat volna ezeket a m gyarokat olcsó, kétfilléres népművelő ponyvafüzetekkel ellátni, s akinek nincsen rá két fillérje, ingyen megajándékozni vele, hogy ne nyuljon a porban heverő szemétpapíros után, ha betűzomját ki akarja elégiteni.

